D•N
12/6 1954

Nådepolitiken bör klart redovisas

Riskerna med ett hemligt, okontrollerat förfarande med hart när obegränsat utrymme för godtyckliga personliga insatser från departementschefens sida framträder mycket tydligt i den avslutande riksdagsdebatten om nådepolitiken. Även många inom regeringspartierna var betänksamma — några sade rent ut att de skulle återkomma senare. De borde snart få det tillfället. När alla är överens om att bevara benådningsrätten, men det är en utbredd mening att praxis är alltför flytande, utslagen alltför oberäknelig, så måste det vara riktigt att skyndsamt skapa garantier för saklig redovisning inför riksdagen. Ett initiativ i den riktningen, närmast för att ge konstitutionsutskottet möjligheter att noggrannt följa med nådeärendena, skulle antagligen få välgörande verkningar.

Nådeinstitutets ställning behöver stärkas, det intrycket befästs vid en ny genomgång av professor Alvar Nelsons nu avslutade framställning. "Brott och nåd". Inte ens denne expert har lyckats bilda sig en klar föreställning om justitieministerns riktlinjer under senare år. Efterforskningen är svår när nådebesluten inte är försedda med motiveringar, säger han. "Avgörandet kan vara grundat på omständigheter som aldrig redovisas."

Varför denna hemlighetsfullhet beträffande nådeskälen? Främsta anledningen är väl att förpliktelser att ange vad som har bestämt utgången leder till löslighet under påverkan av tillfälliga impulser.

Nelson beklagar upprepade gånger att han inte är i stånd att redogöra för "vilka skäl som gör starkt intryck" på regeringen, vilka moment som i enskilda fall "långat k. m:ts uppmärksamhet". Han antar det och det, finner "sannolika" svar — längre kommer han inte. Han noterar att tillämpningen av nådeinstitutet blivit alltmer svåröverskådlig och vansklig att kontrollera. "Från mediemar av konstitutionsutskotet har det anförts att utskottets granskning av protokollen i nådeärenden icke kan ske med effektivitet." De nämnda protokollen förs av en representant för nedre justitierevisionen och har närmast karaktären av ett registratur. Någon verklig vägledning ger de inte. Trots att det nästan alltid funnits medlemmar av konstitutionsutskottet som intresserat sig för dessa saker och flitigt samlat upp vad de kunde komma över, har de aldrig fått riktigt grepp om utvecklingen — främst enaka fall i stil med de i år pätalade. Rättsstatistiken har inte heller kunnat bli så vägledande, då nådeskälen varit obekanta. Bara en sådan fråga som om "nya omständigheter" tillkommit vid justitieministerns omprövning lämnas obesvarad. Hr Zetterberg åberopade i riksdagen sina upptäckter därvidlag — man fick intrycket att domstolarnas underskänningar varit ytliga, nästan slarviga. Men vilken karaktär dessa nytillkomna skäl har och i vilken omfattning de fällt utslaget, det blir inte fastställt. Med hänsyn till domstolarnas bedömande av gällande lagar blir förhållandena oefterrättliga utan en ordentlig kartläggning. Det kan tilläggas: Även för justitieministern borde redovisningsplikt vara nyttig. Den skulle tvinga honom att tänka sig för, att noggrant väga skälen för avsteg från givna bestämmelser eller från domstolarnas sammanmiga uppfattning.

Att organisera en fjärde instans över de vanliga domstolarna vore missriktad medan vårt, domstolsväsen är tungt nog som det är. Justitieministern skall inte fredas att känna sig som en högste domare med överlägsen kompetens. Han är ju tvärtom en man som vägs till posten av politiska eller "blandade" skäl och ofta saknar djupare insikter om straffrättsliga problem. Vad han behöver — i varje fall en justitieminister som hr Zetterberg — är en påminnelse om sin begränsning, en erinran om att avgörandet även i dessa ärenden liksom i andra måste redovisas, likt vara i diskret form för att skydda de dömda. Blir effekten återhållande, är det inte att beklaga. Men framför allt: folkrepresentationen har rätt att kräva kontroll över nådevägen med hänsyn till rättsvärd och lagtillämpning.

En av New York Herald Tribunes tecknare har illustrerat de republikanska politikernas dilemma inför höstens val. McCarthyhjälp i kampanjen har blivit vad amerikanerna kallar "en het potatis"; kandidaterna frukter att förlora röster om de för aktiv hjälp av Wisconsinsenatorn.

McCarthy och valmännen

Den amerikanske statistikern Louis Bean, känd för några framgångsrika politiska prognoser, har publicerat en undersökning om senator McCarthys inflytande på valmännen. Han erinrar om det redan förut kända faktum att McCarthy vid valet i Wisconsin år 1952 hörde till de republikaner som fick relativt få röster; Eisenhower fick omkring 110.000 flera röster än McCarthy, och dennes röstetal låg också under flertalet andra valda kandidaters. Anmärkningsvärt är även att McCarthy i förhållande till sin motståndare fick färre röster än då han invaldes i senaten år 1946. Det är sannolikt att han tills dess skulle ha blivit vald om han inte profiterat av Eisenhowers popularitet.

Av större intresse är konstaterandet att McCarthy antagligen över huvud verkar avskräckande på väljarna. Man har länge trott motsatsen, och åtskilliga republikanska kongressmän anses ha underlättat åt attackerna McCarthy avrådda för att denne skulle arbeta mot dem i deras egna valkretsar. Nu visar Bean att i de stater där McCarthy år 1952 tog aktiv del i kampanjen de demokratiska kandidaterna till senaten uppnådde ett relativt högre röstetal än i de stater där McCarthy inte uppträdde. Detta tyder på att McCarthy redan 1952 var en belastning, inte en tillgång för det republikanska partiet.

"Kan ni säga er i stiltesta allmänhet ha en gynnsam uppfattning om senator McCarthy?" Denna fråga har ställts vid en rad opinionsundersökningar; vid den senast hålina visade det sig att McCarthy starkt förlorat terring särskilt bland protestanterna. För några veckor sedan ställdes vid en opinionsundersökning en annan och mera väsentlig fråga: "Antag att den republikanske kongresskandidaten i edert distrikt har McCarthys understöd: skulle detta medföra att ni bleve mera eller mindre sinnad att stödja denne kandidat?" 17 procent av de tillfrågade förklarar att de hellre skulle rösta för en kandidat som stöddes av McCarthy, medan icke mindre än 43 procent uttalar den motsatta åsikten; de övriga har inte nånalls någon uppfattning eller skulle inflöeras av McCarthys ställningstagande till vederbörande kandidat. Dessa undersökningar ger vid handen att McCarthy för närvarande är i högsta grad olämplig som republikansk propagandist; man kan med säkerhet utgå från att de stater och valkretsar där han uppträder förve ft det demokratiska hållet. Opinionsundersökningen kan i sin tur väntas bli av betydelse för McCarthys position. Republikanska politiker blir mindre ängsliga för att kritisera honom; de saknar all anledning att be honom om hjälp i valkampanjen, tvärtom bör de undvika sådan hjälp.

Motorförarna
har bytt namn till
A
ANSVAR
ömsesidigt försäkringsbolag för bilägare
tecknar nu all slags skadeförsäkring

Aktuellt!
LIVSMEDELS-STADGAN
med kommentarer av
hovrådsavdelningschefen
E. GORANSSON
och
professor
E. ABRAMSON
I den nya livsmedelsstadgan av 1951 har sammanförts ett stort antal föreskrifter som avser att skydda allmänheten mot hälsovådliga eller eljest misdervärdiga livsmedel eller mot oredlig förfaranden i livsmedelshandeln.
I kommentaren lämnas en ingående redogörelse för bestämmelserna.
Inb. 26:—
NORSTEDTS

Bostadspolitisk dimbildning

De nya signaler på bostadsbyggnadsområdet som socialminister Strüng — sökande bteckning bakom bostads- och arbetsmarknadsstyrelserna — tillkännagivit-är inte alldeles klara. Hr Strüng är, det framgår tydligt, angelägen att så långt möjligt dölja att en viktig ändring håller på att genomföras i byggnadsplanerna: uppgifterna har mäst pressas fram. Sin deklaration så sent som under värvikdagen att endast arbetsmarknadsmässiga hänsyn skulle få inverka åtstramande på den planerade produktionen av bostäder springer han nu ifrån; svgörande för den åtstramning i förhållande till länsstyrelsernas samlade planer som beordrats har inte varit brist på byggnadsarbetare, utan på länemedel; eventuella farhågor för nedskärningar genom restriktiv längivning var enligt hr Strüng i riksdagen "helt obefogade".

I ett meddelande från socialdepartementet söker man nu med hänvisning till att bostadsproduktionen också blir större än under föregående år komma ifrån det väsentliga i de åtgärder hr Strüng har vidtagit: att det kommer att byggas längt mindre bostäder än länsstyrelserna med ledning av tidigare beslöed från statsmakterna har planerat. I stället för projekterade 31.000 lägenheter — en produktion för vilken det före de nya inskränkningarna fanns resurser — kommer enligt de nya reglerna tillsänd att ges för endast 25.000 lägenheter under senare halvåret av 1954. Motsägelserna i socialdepartementets kommuniké är för övrigt uppenbara. Först förklaras — en genom tricket att jämföra folkräpvodaktionen med den nu beräknade möjlig förklaring — att inga nedskärningar kommer att ske.

Därefter omtalas att hela byggnadsverksamheten måste hållas sig inom ramen för tillgängliga resurser och att med hänsyn därtill de samlade inkastade bostadsbyggnadsplanerna ej kan tillfredsställas, eftersom industrin kräver ökad kvot.

Det finns ingen anledning att gå in på den faktiska situationen bakom hr Strüngs bostadspolitiska reträtt. Det är möjligt att industrins svårigheter att investeringssidan är sådana att de inte, om allvarliga nya inflationstendenser skall undvikas, kan klaras utan att resurser tas från andra håll — och som vanligt ligger det då närmast till hands för den socialdemokratiska regeringsoppositionen att sätta just bostadsbyggandet på banning. Det viktiga är att konstatera att en omläggning ägt rum, att socialministern övergivit sin i riksdagen under våren tillkännagivna ståndpunkt. Att han söker klara sig från obehaget genom att omsluta en aktion med tåla dimridåer förvånar inte.

Socialdemokraterna har nu tvingats

att offentligt underkänna den valbroschyr som arbetarkommunen i Stockholm distribuerat i hvedstäderna i Stockholm. I denna broschyr hade man på ett fullkomligt felaktigt sätt gjort en jämförelse mellan regeringens skattelinje och folkpartiets; man ville ge intryck av att folkpartiet förordat en betydligt lägre skattesänkning än den som alla partier medverkade till 1953. Jämförelsen var ett full försök att misleda väljarna, den "rätt till riktig information" som hr Erlander talar om i högtidliga sammanhang hade broschyrförfattarna cyniskt satt sig över.

Presskritiken har föranlett arbetarkommunens sekreterare, Thorsten Sundström, till ett inlägg, där denne för det första medger att "en silfferserie belysande folkpartiets ståndpunkt blivit felaktig", för det andra meddelar att distributionen av broschyren stoppats och den återstående upplagan makulerats. Hr Sundström vill samtidigt göra gällande att ett rent misstag föreligger. Tyvärr kan det inte vara fråga om en tabbe av okunnigt folk i den socialdemokratiska ledningen. Det vilseledande syftet bakom sammanställningen är uppenbart. Broschyren innehåller för övrigt även andra lögnaktiga påståenden — i bostadsfrågan försöker man t. ex. inbilla väljarna att folkpartiet åsyftar en hyreshöjning på 18—25 procent, trots att det i riksdagen klargjorts att folkpartiets subventionsförslag inte skulle få någon inverkan på hyrorna. Detta konstateras också i HSB:s tidskrift Att bo, där fil. lic. Per Holm skriver: "Att påstå att den som förordar årliga bidrag spekulerar i hyreshöjning är rent nonsens. Varför inte i stället debattera den finanspolitiska aspekten av frågan? Problemet gäller i vilken utsträckning budgeten skall över- eller underbalanseras, inte om hyrorna skall höjas eller ej." Det är klart besked i ett organ som HSB:s ledning nära.

Socialdemokraterna är tydligen nervösa inför årets val. Redan i valrörelsens inledande skede tillgripes lögner och missvisande framställningar som för tanken till Molandermetoderna 1948. Vid 1950 och 1952 års val upprädde partiet mera korrekt. Har strategerna i år beordrat återgång till de gamla taktierna?

PRESSGRANNAR

Varför skulle folkomröstningen vara oförenlig med det parlamentariska systemet, när den inte var det för ett antal år sedan? frågar Frisinnad Ungdom (fp) socialdemokraterna:

Orsaken till denna omsvängning är tydlig. Socialdemokratin sitter i dag i regeringsställning och därför vill den inte veta av sådana folkomröstningar, som stör riktlinjerna. Liksom i rättsfrågorna kommer följaktligen omsorgen om den enskilde individens intrycande och om en förtjupad demokrati i andra hand — det väsentliga blir att värma den egna maktpositionen. Inte ens oppositionens rimliga krav att en fjärdedel av riksdagens ledamöter skulle ha rätt att begära rådgivande folkomröstning kunde man bifalla.

Regeringen skall vara folkets tjänare och ej dess herre, och det förefaller som att av de mest upplysta i världen;

Kan man ej lita på dess omdöme i en folkomröstning, då man bara har att ta ställning i en fråga, borde man ej heller rimligen kunna lita på dess förstånd i allmänhet. Inställningen är ju orimlig, den vi ser endast hos socialdemokratin i dag upphäbbar sekelskiftets högerargument för att förvara sin konservativa attityd.

Ett annat skäl är att folkomröstningarna skulle verka konservativt. Er förenebarens från Schweiz och USA ger inte belägg därför, men ändå är detta det kanske oftast förekommande argumentet. På det grundar bl. a. Expressen sin avvisande inställning. Konsekvensen av ett sådant ställningstagande är

FUNDERINGAR OM FESTSPEL

Musikaliska festspel med de allmänt kulturella ansträngningar och arrangemang de har i släpvåg tjänar vill i första hand två ändamål: att dra turister och att sprida kännedom i utlandet och hemma om nationens kulturella standard. Ett bisyfte är att de skall bidra till att höja denna kulturella standard. Det senare är i varje fall en synpunkt som musikkritiken helst vill anlägga såsådana företag som Stockholms festspel.

Den har däremot inte så mycket till övers för turistnämnens hemliga förhoppningar om att få hit utländingar vid en tid på året då dessa inte vill komma hit — försommaren. För musikpropagandistiska syften vore det självfallet bättre att förlägga festspelen till den tid då de stora turistfartygen brukar — eller brukade — ankra på Strömmen. Men de ekonomiska realiteterna kommer ändå förr eller senare in i de konstnärliga sammanhängen; spelen kostar ju pengar, som man på något sätt vill ha tillbaks. Låt oss därför acceptera turistindustrins sinsongutjämnande och -förlängande avsikter vid festspelens placering under sommaren.

Inga turister, inga musikanslag; inga musikanslag, dåliga festspel. Men vi bör också uppmärksamma ett annat samband: dåliga festspel, inga turister. Ofr det dilemmat kommer vi uppenbarligen inte utan att det finns s. k. rädvilligt kapitall: man måste möjliggöra kvalitativt högtstående prestationer redan innan

ocrhört farlig — det innebär ju att man sätter sin radikalism före folkmeningen.

I en demokrati måste i princip folkviljan vara utslagsgivande även om den skulle råka vara konservativ, säger det liberala ungdomsorganet.

Identitetslandet i en gränstrakt som Torneedalen vore kanske en anordning så att bägge de aktuella språken kunde läras i lika utsträckning. Men det skulle bli besvärligt från många synpunkter, anmärker Norrländska Socialdemokraten. Rent praktiskt ställer det sig i det närmaste självklart att svenskan kommer i första rummet:

I många — kanske de flesta — torneedalsfamiljer växer barnen upp under inflytande av det finska språket. Först när de börjar skolan blir det fråga om att lära sig svenska från grunden. Detta gör att många torneedalingar visserligen kan svenska teoretiskt, men de talar ofta enbart finska.

De psykologiska faktorerna när det gäller språkkvrigheterna skall vara sig undervärderas eller övervärderas. Om det är nödvändigt att behålla finskan, som undervisningstimme i de svenska skolorna så bör man naturligtvis göra det. Men detta är uteslutande en praktisk frågeställning.

En skribent i Handelstidningen (fp) anförde nyligen följande:

För nomadskolorna funderar man på fullt allvar att återinföra undervisning på lapska i de lägsta klasserna, och nomadskolinspektören talar lapska till barnen på skolavslutningar och liknande. Lapskan skall bevaras som ett levande språk — vore det inte skäl i att bevara också finskan på svensk botten som annat än talspråk, ett talspråk som de sista femtio åren fått alla nya ord inlånade från svenskan istället för från högfinskan? Borde inte skolöverstyrelsen och andra ansvariga synpunkter ta sig en funderare på om man inte grynnar den allmänna kulturutvecklingen genom att gyrna kunskaperna i finska? Kunde inte bestämmelserna om språkkrav för folkskollärare få en annan utformning så att de verkligen krävde kunskaper i finska? Varför inte språkkrav också åt andra befattningshavare? Och varför inte någon gång ett radioprogram på torneådalsfinska?

Varför det nämnda Norrbottenstidningen svarar:

I och för sig är ju väl sådana krav inte oöverkomliga, men nog innebär det väl att man något snedvrider debatten, när man hävdar att svenskarna borde försöka "bevara" finskan på samma sätt som sker med lapskan. Finland klarar tvåspråkigt språkets existens, men med samerna ligger det annorlunda till. Finskan i Torneådalen är och förblir därför i första hand en rent praktisk fråga.

Den finskspråkiga befolkningen lär inte känna sig tillbakad av parallellen med samerna. Den förra vill inte betraktta sig själv på det sättet. De har helt andra huvudintressen vid sidan av behovet av finskspråkig undervisning, närmast i form av skrivunderviisning.

Kronan dömd betala lantbrukare 17.000 kr.

Kronan har i ett mål mellan en hemmansägare i Nordingrå och länets lantbruksnämnd förklarats ersättningsskyldig.

Lantbruksnämnden hade föranstaltat om skiftingsförrättning för jordbrukaren, vilket bindrade denne att inom uppgiord tid sälja en större skogsstämpling som fanns på den fastighet han förvärvat och hos nämnden sökt förvärvstillstånd för. Nämnden gjorde i detta sammanhang gällande att kronan hade förköpsrätt till jordbruket.

Jordbrukaren yrkade ersättning för förlust genom skiftingsförrättet, och Ångermanlands södra domsagas häradsrätt förpliktade kronan att till jordbrukaren betala 14.223 kr. jämte fem procents ränta från oktober 1953. (TT, Härnösand.)

Småvagnen med linje-harmoni
Se på nya IFA F9 *med bel välvd vindruta och extra stor bakruta — studera nya* IFA F9 *i trafiken eller hos försäljaren — Ni måste hålla med om att den förenar elegant, att man verkligen lyckas med den svåra uppgiften att skapa en formskön enhet — smakssäkert, bilenatomiskt riktig.*
Och den är trevlig att åka i! En pigg fyrväxlad svältaktsmotor på 34 hkr skänker goda fart- och accelerationsreserver, framhjulsdrift ger utmärkt vägthållningsförmåga och det finns god plats för fyra fullvuxna personer. — Hydrauliska bromsar, centralsmörjning och rymligt bagagerum med utvändig lucka är andra detaljer, Ni kommer att sätta värde på... För bilens lackering har Ni dessutom möjlighet att välja bland ett stort antal läckra färger.
Provkör nya IFA F9 *— Ni kommer att trivas med den!*
Pris 6.555:—
inkl. luftkonditionering med kylarjalusi. Fritt Trelleborg.
Generalagent:
SVENSKA BIL- & TRAKTORIMPORTEN A-B, LINDHAGENSGATAN 33, STOCKHOLM 5 - TEL. 54 04 20, RIKS 54 04 79
GÖTEBORG, TEL. 19 03 15, 19 05 75 - MALMÖ, TEL. 97 42 22
SUNDSVALL, TEL. 5758 - UMEÅ, TEL. 183 45

DAGENS NYHETER
TEGELBACKEN, STOCKHOLM 1
Telefon 22 40 00
för riksanslutni: 22 40 20
Telegramadress: *Dagnyheter*
Postgiro: 1616 (för annonser: nummer) 1617 (för prenumeration)
Chefredaktör: *Herbert Tingsten* (träffas säkrast kl. 13.30—14.30)
Ansvarig utgivare: *Sten Hedenius*
Dagens Nyheters Aktiebolags Verkst. direktör: *Helge Hedborn*
PRENUMERATIONSPRISER
A. — Stockholmsupplagan
Stor-Stockholm Övriga tidningsområde landet
Månad ..... kr. 6:50 6:—
Kvartal ..... » 19:— 17:50
Halvår ..... » 37:50 34:50
Helår ..... » 75:— 69:—
ANNONSPRISLISTA
Gäterad 1/1 1954 tillhandahålles på begäran
Dagens Nyheters tryckeri, Stockholm 1954.

planeringen. Det fatala inställandet av Operans enda nya program på Drottningholm är ett exempel på hur det kan gå om man skjuter allt till sista minuten. Kanske borde det bildas ett arbetsutskott med en organisationsman och en konstnärlig ledare som utarbetade generalprogrammet och genomdrev det med järnvilja i kommittén med dess representanter för de olika deltagande institutionerna.

Så mycket är säkert: festspelsorkestern kan ge utmärkta symfonikonserter — och har gjort det i år; Operan kan nå upp till sitt höga anseende — och har gjort det i sommar på hemmaplan; på Riddarhuset, i Börssalen, på Hagapaviljongen har givits konserter som arrangerena har hedet av. Det behövs ytterligare litet ekonomiskt och annat stöd för att Drottningholms slottsteater också skall bli den pärla i landet som den bör vara.

Bellman har inte heller i år fått den plats i programmet som tillkommer honom. Hur vore det att sätta till ett divertissement med honom som centralfigur och kanske med inslag av Evert Taube (personligen), Lille Bror och de andra visans kavaljerer. Med Nicolai Gedda som Carl Michael och Ebel Mårtensson som Ulla Winblad vore det kanske ett eftermiddagsprogram för Drottningholm. Önska kan man alltid.

FOLKE HÄHNEL

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.